

Két orosházi lelkész emlékezete

Száz éve született
Benkő István és Aranyi József

Benkő István (1913–1993)



„Kivételes munkabírású, nagy műveltségű, több nyelvet beszélő lelkész volt. Sokan ismerték, szerették és tisztelték Orosházán” – írta halálakor az *Orosházi Napló*.

A Pest megyei Monoron született 1913. március 19-én. Édesapja *Benkő István* csizmadiamester, édesanyja *Dudás Ida* volt. Két gyermeküket kivételes szeretettel nevelték. István az elemi iskolát szülőfalujában, a középiskolát a ceglédi Kossuth Lajos Reálgimnáziumban végezte. 1931-ben kitűnően érettségizett, majd beiratkozott a pécsi Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem soproni Evangélikus Hittudományi Karára.

A teológián kitűnt rendkívüli képességeivel, professzorai a legjobbakként tartották számon. Mindig jól vizsgázott, egy időre azonban meg kellett szakítania tanulmányait. Az történt, hogy jóhiszemű édesapja váltót írt alá, s miután az adós nem fizetett, az ő vagyonyukat árverezték el. A família teljesen tönkrement, szétesett. Így István számára nem maradt anyagi alap, abbahagyta a teológiát, s a vető- és virágmagot termeltető híres monori cégnél helyezkedett el.

Óriási igyekezettel látott munkához, előjárói felfigyeltek rá, küszöbön állt kertészeti stúdiumainak megkezdése a németországi Erfurtban. Professzora, *Deák János* azonban érte ment, visszahívta a teológiára úgy, hogy náluk lakott, és ösztöndíjat is sikerült kapnia. Megkettőzött erővel dolgozott, szorgalmasan készült a papi pályára, az evangélium hirdetésére. Az 1935–36-os tanévben Helsinkiben tanult.

Életének vezéregyénül Kol 4,17-et választotta: „Vigyázz a szolgálatra, amelyre vállalkoztál az Úrban, hogy azt betöltsed!”

Finnországból visszatérve először Gyulára került segédlelkésznek, majd Budapesten, a Deák téren *Raffay Sándor* püspök mellett töltött egy esztendő, aztán a budapest-fasori gyülekezet káplánja volt. Sikerült kibékíteni szüleit, a családot ismét egybekovácsolta.

1939 őszén Gyulára hívták meg parókus lelkésznek. Végezte az istentiszteleteket, bibliáórákat, hittanórákat, a keresztelezéseket, a konfirmációt, esküvőket, temetéseket. 1940-ben megnősült: *Stéberl Zsuzsan-*

nát, a nemzetközi hírű gyulai kolbászgyáros, *Stéberl András* lányát vette feleségül. 1945-ben született egyetlen fiuk, *Benedek*.

Hatalmas terület tartozott ekkor a gyulai egyházközséghez, Benkő István állhatatosan szolgált a nehéz időkben. Szerette a gyulaiakat, őt is szerették, mégsem itt öregedett meg.

1962 augusztusától Orosházára hívták meg lelkésznek. A nyugalomba vonult *Fürst Ervin* örökébe lépett, ugyanakkor lelkészársága, *id. Koszorús Oszkár* viselte az esperesi tisztséget. Kiváló érzékel, páratlan diplomáciai készséggel kormányozta a helyi egyházközséget mint igazgató lelkész. A lelkigondozás mellett felelősséget érzett az egyház anyagi ügyeiért, az épületek, a templom állandó felújításáért, a temetők rendjéért.

Hamar megkedvelte Orosházát, ahol bőséges lehetősége nyílt a szolgálatokra, gyakran látogatta az egyháztagekok otthonukban és betegségük idején a kórházban is. Mindig igényes volt beszédeinek, prédikációinak elkészítésében. Érdekesen, színesen magyarázott, érzékletesen tudta mondanivalóját megjeleníteni. Rendkívül mozgékony, széles látókörű, képzett ember volt.

Orosházi éveit alatt hét alkalommal járt Finnországban, többször prédikált a finn rádiókban. Híveket szerzett az északi országban Magyarországnak és Orosházának is. Az 1960-as évektől kezdve minden esztendőben érkeztek finnek, és az orosházaiak is utaztak Helsinkibe, Tamperébe, Kuusankoskiba. Mindennek Benkő István volt a fő mozgatója.

Időközben *Kis János* és *Gyarmati István* személyében fiatalabb lelkészársakat kapott. Miután *id. Koszorús Oszkár* nyugalomba vonult, 1982. január 1-jétől ő lett a Nyugat-békési Evangélikus Egyházmegye megbízott esperese.

A szolgálatot 1983-ban *Pintér Jánosnak* adta át. Ekkor már hetvenéves elmúlt. Rövid pihenő után 1984-ben komoly bántórágról tett tanúbizonyságot, mikor feleségével együtt több évre a braziliai São Paulóba utazott. Bár Brazíliában a magyarok papja volt, finn nyelvű istentiszteleteket is tartott.

Orosházán halt meg 1993. november 28-án. Gyulán, a családi sírboltban helyezték örök nyugalomra, felesége egy hónappal élte túl.

► Az évfordulók alkalmat adnak arra, hogy sok küzdelmet megért evangélikus elődeink pályafutását jobban megismerjük. Az alábbiakban két, száz évvel ezelőtt született orosházi lelkész életútját elevenítjük föl: az 1952-től négy esztendeig gyülekezetünkben szolgáló *Aranyi József* esperesét és az Orosházáról két évtized után 1983-ban nyugalomba vonult *Benkő István* megbízott esperesét. Emléküket úgy is őrizzük, hogy mások mellett – beiktatásuk sorrendjében – egyháztörténeti parkunkban követ emeltünk-emelünk tiszteletükre.

■ KOSZORÚS OSZKÁR

Aranyi József (1913–1999)

1952-ben az orosházi presbitérium úgy határozott, hogy a *Gyöngyösi Vilmos* távozásával megüresedett lelkészi állást meghívással töltik be. Aranyi József esett a választás.

A június 15-i közgyűlésen *Botyánszki János* esperes a következő szavakkal ajánlotta az új lelkészt: „Aranyi József kiváló lelképásztor és nagyszerű szervező, felesége hűséges munkatárs a belmissziói munkában. Ami fontos, hogy személye alkalmas az állam és az egyház közötti békés viszony továbbépítésére.”

1952. július 6-án beiktatták, az igazgató lelkész továbbra is *Fürst Ervin* maradt.

Aranyi József több mint négy évtizedig volt aktív lelkész, ebből négy esztendő töltött Orosházán.

Egy Nógrád vármegyei kis községben, Heréden született 1913. március 20-án. Apja *Aranyi István* kőművesmester, építési vállalkozó volt, édesanyja, *Svechla Mária* három gyermeket nevelt, és a családi gazdaságot vezette.

Aranyi József az elemi iskola befejezése után nyolc évig az aszódi evangélikus gimnáziumban tanult. Különösen az idegen nyelveket kedvelte, kitűnően érettségizett.

Gyermekkori álma valósult meg, amikor az 1932–33-as tanévben beiratkozott a soproni teológiára. Az itt töltött négy esztendő a komoly tanulás ideje volt számára. 1936-ban szigorlatozott a hittudományi karon, lelkészi ordinációja Salgótarjánban volt. Ezután ösztöndíjat kapott a berlini Friedrich-Wilhelms-Universitätre (a későbbi Humboldt Egyetemre). Érdeklődéssel hallgatta *Leonhard Fendt* professzor gyakorlati teológiai előadásait, vett részt szemináriumain. Különösen a hitoktatásban, a valláspedagógia és az ifjúkor lélektana vonzotta.

Hazatérve több helyen volt segédlelkész, Rákosszentmihályon vallásstanár. 1940-ben Celdömölkön feleségül vette *Molnár Julianna* evangélikus tanítónőt, három gyermekük született: *Attila* (1941), *Aba András* (1942) és *Júlia* (1945).

A második világháború sodorta Békés megyébe, Gádorosra, mivel *Pusztay József* tragikus halálával lelkész nélkül maradt a gyülekezet. *Raffay* püspök előbb kinevezte lelkészi szolgálatra, majd 1946. április 28-án beiktatták.

Életét nem kerülték el a csapások: felesége váratlanul elhunyt. A gyászév letelte után házasságot kötött *Öry Erzsébet* tisztviselőnővel, aki vállalta és becsülettel teljesítette a három félárva gyermek nevelését. Aranyi József az egyre nehezedő körülmények között is végezte a gádorosi szolgálatokat.

Orosházi lelkész volt már, mikor nagy átrendeződés tör-



tént a Magyarországi Evangélikus Egyházban. A zsinat déli és északi kerületre osztotta az addigi négy püspökséget. 1952. július 18-án alakult meg a Déli Egyházkerület és az új Nyugat-békési Egyházmegye. Október 21-én tartották meg első ülésüket, ahol a két megválasztott tisztségviselő, Aranyi József esperes és *dr. Nádor Jenő* egyházmegyei felügyelő elnökölt.

Nem volt könnyű helyzetben az esperes-lelkész. Ez az az időszak, amikor a diktatúra a társadalom minden szeptét ellenőrzése alatt tartotta. A munka azonban tovább folyt. Aranyi József a helyi és az egyházmegyei szolgálatokból is kivette részét.

1956 nyarán a Dunántúlra kérte áthelyezését, június 15-én pedig lemondott lelkészi állásáról. Fia, *Aranyi Attila* szerint édesapja az orosházi négy évet tartotta pályája csúcának. Végül mégsem a Dunántúlra, hanem Cséparára került. Telenyáron járta a szórványokat, hirdette Isten igéjét. 1978-as nyugdíjazásáig életben tartotta a csépai gyülekezetet.

Ezután feleségével együtt Budapestre költöztek. Nyugdíjként fiatalkori álmait valósította meg, utazott. Eljutott Athénba, Rómába, Párizsba, Londonba. Utolsó templomi szolgálata 1990-ben volt, *Anikó* unokáját eskette a Deák téren.

1999. október 3-án Tatabányán érte a halál. Urnáját a kelenföldi evangélikus altemplomban helyezték el. Hűséges felesége 2005-ben hunyt el.

A szerző az Orosházi Evangélikus Egyházközség levéltárának vezetője